

Драгољуб Јекнић

Колиште око језгра

Богдан Цувер: Колиште, Цен тар за културу, Зрењанин, 1974.

„Колиште“ је прва књига песника Цувера, уопште његово прво песничко објављивање, појављивање пред читаоцем. Тај податак ипак није безначајан, премда су, углавном, прошла времена када је прва књига неког песника дочекивана тек само као објава, најавна, обећање пред заказаним путовањем. Прве песничке књиге то се већ доказало, најчешће су и најбоље песничке књиге. То, наравно не можемо рећи у овом случају, у случају песника Цувера, јер пред нама је само та, прва његова књига, али можемо рећи, то и морамо, да је ово једна ваљанија песничка збирка, готово поема, изгрцана у муклим тоновима, песниковом муцавошћу, оним трпким гласом као ударима, тупим, тешким, ногу у колишту, у колу животне, егзистентне, светске збиље.

Отуда и назив колиште, симболичан и у многом суштински за ову песничку књигу. Колиште је друго име света у коме се јесте, простора у коме се траје, живота и збиље који се издржавају. То је тај простор за коло, за говор, за сазнање. То је та утабана ледина на коју долазимо, по којој тражимо правце својих слутњи, али на којој остајемо заувек и трагично, померени тек у друкчије колање, у други простор измењивања, разлагања, промена.

И на структурном плану, Цуверова збирка симболише круг колиште, с обиљем покрета ко-

ји би хтели да изненаде, да пробију опну неизуста, али немоћни остају ту, поражени блеском судара, суровошћу стварности, збиље, света.

„Капије неспокоја“, како је именован први циклус, стоје на улазу у нову књигу онако како стоје и на улазу у сам живот, у свако појединачно постојање. Иза тих капија налазе се вечно иста попришта, горилишта, борилишта, путовања, пепелишта, сеобе, одбране, кружења. Иза њих је то што зовемо живот, то мноштво ситуација кружића окупљених у простору неспокоја као врховном кругу људске удесности.

Улазећи на те капије, песник улази у прави простор песничког, јер поезија је одувек неспокојство бића, немир, неприлагођеност јединке. Овај песник је баш тако хтео, да поезијом изрази све исто, али у том све истом, у тој арени вечне борбе бића и времена — победу времена над бићем, сталност коју човек не може да превазиђе, да преокрене, јер:

*све исто (је)
само ме време
једнако одсеца.*

То претово и није никакво поприште, јер је одсецање времена једнако, континуирано, јер је борба бића неразумна, јер нема никаквих шанси, јер је све исто од када човек и биће постоје, од искони. То

показује да Џуверова песма има једну страну, једну дубину, али дубину која је недовољна и за корен и стабло песме. То показује да је његова песма рефлексивна која иде једним правцем, али не окупља око себе и оне друге покрете и релације које би се створиле целивитим, пуним бићем поезије. Та фрагментарност песме карактеристична је за песника Џувера, за ову књигу, коју ћемо, као читалачки доживљај, више понети по успелим стиховима и композицији књиге него по појединачним изразитим остварењима, песмама.

У ова друга изразитија, целивитија остваривања појединачних песама спадају у првом циклусу, кругу песама „Капије неспокоја“. У тим творевинама посебно нас може занимати наглашени однос песник — песма, дакле, онај однос који је овде доминантан и који сведочи ову песничку књигу и као песникову објаву и најаву, и као поетику, и, најзад, као песнички резултат, дело.

*Из чељусти неспокоја
спокој отимаш*

*од непостојања сваког
браниш ме*

*из ниоткуда
изводиш*

*песмо
ноћна зеницо сунца —*

каже песник помало декларативно у „Одбрани I“, а у „Одбрани II“:

*надај се песмо
размрси
горко клупко ноћи*

*осмисли дом
мом потуцању
у подножју твоје наде*

*не остави ме
без залогаја светлости
на трпези умној*

Песникова приврженост песми је приврженост бића бићу, слабијег јачем, коначнијег бесконачнијем, пролазног непролазнијем, неспокојног спокој-

нијем, мрачног светлијем, немирног смиренијем, недовољног довољнијем. Биће песме није појединачно биће, јединка људскости, већ део универзалног бића постојања, трајања, немужности у говору, ћутања у беспућу, у хаосу комуникација. Биће песника изражава сву крхкост, острвљеност, потуцање и немоћ, то је биће садржано у бићу поезије, мала ватра у умној прозрачности песме. Таква је, наиме, песникова обрада од чељусти неспокоја, од непостојања које се кези, које навалује, од горких плетива ноћи и јалових мисли о узлетишту, о нади, о вечности. Одбрана обраћањем поезији као тој која је избегла замке бића, јединке, која је нагустита песника и сигурна у својој ведрини, у својим метаморфозама — бди на ушћу светскости као нова крв и нова снага.

Но, такве одбране су привид, један од песничких привида. Оне не значе много, оне су такође узалудност. Песма изолована, искључена из људскости, протерана у свој ветар и у своју главу, нема ништа, она је празнина. Поезија је одбрана тек док је човек, док је интегрални део људскости, људског бића, његових недоумица и непролаза, његових путева и беспућа. Затворена у своју хладноћу, у лед свога ћутања, цакли се бескорисношћу и непокретом, па отуда свако јаче песниково укључивање у поезију, у њена премештања, у њен рад — резултира и бољим појединачним песмама, стиховима.

Џуверови „Записи“ садрже три подскупа песама у виду „Бачких записа“, „Завичајних записа“ и „Записа из Зрењанина“. „Завичајни записи“ су свакако централно место овог циклуса и ове збирке у целини. Ту посебно треба уочити песму, тј. покушај поеме „Ограђеничке стазе“ која нас се, пре свега, доима формом, структуром. И у формалном, физичком смислу та песма има нешто од бића топографских стаза у песниковом завичају: једном уска и права, мало даље широка, као ослобођена камена и терета бескраја, потом изнова поно-

рна, врлетна, најзад испрекидана, нетачна, несигурна у свему другом сем у чињеници да не води никуда до у затвореност круга, у исти онај предео и свет којег нам је већ доста, који бисмо да променимо, изазвани, и непрекидно изазивани, слутњом већих, бољих, сигурнијих, човечнијих, трајнијих светова и простора.

Стазе и путеви завичаја понављају се у свим просторима у које песник закорачи; ограђеничке стазе, а име песничког ужег завичаја је симбол ускости, ограђености, омеђености бића, само су мали делићи једног бескрајног пута неспокоја, недоумица које судари са светом не укидају већ умножавају, ломећи, дробећи, у бићу темељ његове основе, плочу, бетон, његовог људског средишта:

и

опет

преда мном

бачен као клетва

посртрао је пут

трезно

уморно

горко

и без осврта

премештао ме

из једне недоумице

у другу

Као што се могло и очекивати од овог песника, који првом књигом исписује и своју поетику, ту је и једно песебно, као запис, издвојено саопштење, говорење „О речима“. Нажалост, то је ипак само запис, саопштење уместо да буде суштинско суочење песник: речи, суоче-

ње из корена, из ћутања, из немости. Песник се прегоњи с речима, не жели, да се шали, тера их од себе, ништа им не да, „ни ову песму: да је скрнавите прозуклом празнином“ каже. Такав поступак песника неочекиван је, утолико пре што смо напред видели да су речи те које творе његову песму, које је на песничку висину изнесе појединим добрим међусобним мисаоним и значењским везама и склоповима. Јер, Цувер није песник целих песама, он је песник фрагмената, делова песме, песник срећно пронађеног у песми простора неких речи. Рецимо, у његовој песми „Низ дрвореде стида“ један такав песнички простор, који творе здружене у смислу и трајању речи, јесте стих „низ мисао снег веје снег веје“. Више ни један стих, ни једна строфа немају ничега од вртоглаве пуноће цитираног. Зато овај запис „О речима“ дочекујемо с изненађењем, с осећањем песничкове промашености, искључења из континуитета. „Кунем се. Закуните се и ви, Закуните“ — такве ствари не значе у поезији ништа, јер је поезија та која на клетве не даје ни пет пара и песника не зарезује.

У мору песничких јадиковки и непреврелих садржаја, Цуверову песничку књигу краси зеленило оазе. То је још увек мала вода, али у дубини нешто тутњи. Хоће ли Цувер успети да прошири извориште, зависи од њега. Али проширивање свакако мора да иде у дубину поетског, правцем мисли које су се окупиле око језбра драме света. Овом књигом језгро је дотакнуто као што се тудалом дотиче струна гусала. Но снага песничкова је била мала да тај дотицај продужи у покрет који би уместо неколико звукова, тонева, ослободио мелодију.

По
вє
ља